WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

ORGAN ZWIĄZKU ZAWODOWEGO WIELKIEGO PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO PAŃSTWA POLSKIEGO

WYCHODZI 1-go i 15-go KAŻDEGO MIESIĄCA

ROK I | WARSZAWA, DNIA 1 PAŹDZIERNIKA 1926 R. | NUMER 3

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 14, telefon 410-14

W SPRAWIE NAUKOWEJ ORGANIZACJI

W uciążliwych zmaganiach konkurencyjnych o zdobycie pierwszego miejsca na rynkach sprzedaży, rolę niemal decydującą odgrywa cena towaru. Ku obniżeniu kosztów własnych produkcji — podstawowego elementu składowego ceny — zmierza przeto od niepamiętnych czasów wytwórca, starając się redukować do minimum wydatki na surowiec, robotnika i koszty ogólne. Zwłaszcza chwila obecna, gdy produkcja polska stoi w przededniu zawarcia traktatu handlowego z Niemcami, więc też otwartej i groźnej walki konkurencyjnej z przemysłem niemieckim — zmusza do gruntownej rewizji dotychczasowych metod pracy, do jej racjonalnej organizacji. Doświadczenia w tej dziedzinie zostały już zdobyte przez wytrwałą i mozolną pracę, prowadzoną z zapałem przedewszystkiem w Ameryce. Wyniki badań i licznie dokonane ulepszenia nie są zazdrośnie strzeżone za Oceanem; przeciwnie, wyczerpujące monografje i opisy są do rozporządzenia dla każdego, kto interesuje się postępami na polu naukowej organizacji.

Związek Przemysłu Chemicznego nie pozostawił odłogiem tego ważnego zakresu działalności: prowadzi więc energiczną propagandę w kierunku nakłonienia placówek przemysłu chemicznego do gruntownych studjów nad przedsiębiorstwami — pod kątem widzenia naukowej organizacji; opracowuje kwestjonarjusze i formularze, ułatwiające badanie spraw organizacyjnych; przeprowadza ankiety, mające na celu zobrazowanie stanu obecnego przedsiębiorstw; skrzętnie gromadzi wszelkie materjały i przyczynki, tyczące osiągniętych już rezultatów. Stwierdzić trzeba, że nie są one bynajmniej błahe. Szereg przedsiębiorstw chemicznych poszczycić się może już dzisiaj poważnemi wynikami poczynań reorganizacyjnych, które wpłynęły na podwyższenie wydajności i obniżenie kosztów własnych produkcji.

Tak więc, skutkiem ulepszeń w zakresie organizacji technicznej było obniżenie zużycia prądu przy produkcji azotniaku z 17,3 KWh na 1 kg. związanego azotu, do 14,2 KWh. W wyniku reorganizacji pracy ręcznej — udało się podwyższyć wydajność pracy w przemyśle żelatynowym o ca. 30%, zaś w przemyśle kosmetyczno-farmaceutycznym o ca. 50%. Podobnych przykładów możnaby cytować jeszcze znacznie więcej.

Mimo jednak osiągniętych w szeregu wypadków konkretnych korzyści na gruncie polskiego przemysłu chemicznego — idea naukowej organizacji nie zrosła się trwale ze szkieletem naszej wytwórczości.

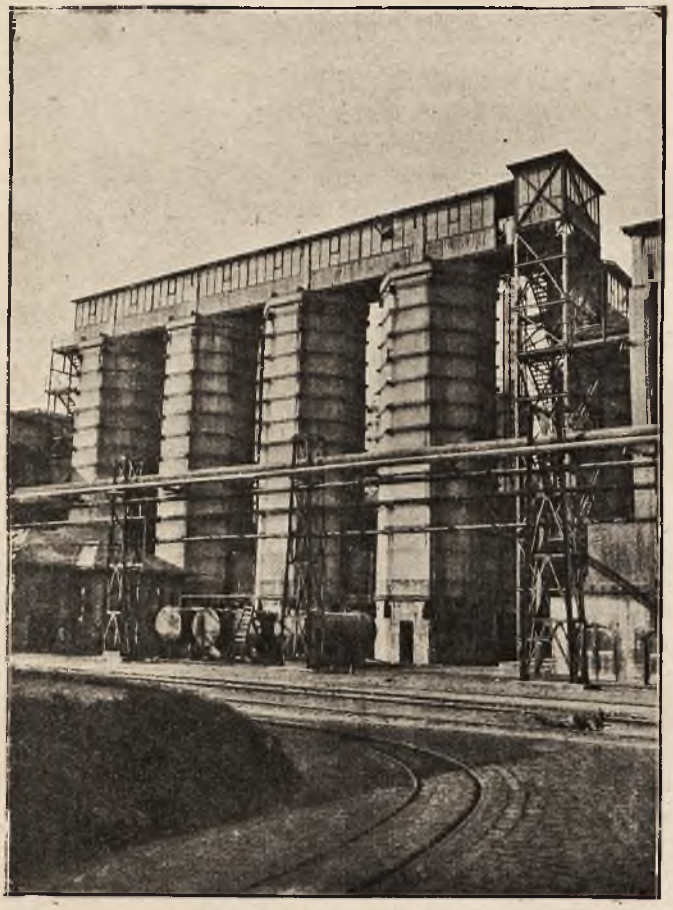
Zbyt często jeszcze studja zagadnień powyższych odkładane są na plan ostatni; zbyt często, a przytem najniesłuszniej, przypisuje się im charakter modnego dziś zbytku, o którym mówić wprawdzie wypada, lecz którego realna skuteczność budzi poważne wątpliwości. Jednak — rzecz ciekawa — uśmiech niedowierzania znika, ustępując wzrastającemu zainteresowaniu, gdy teoretyczny sceptyk w zakresie naukowej organizacji pocznie sam badać bliżej metody i sposoby pracy tej nowej dziedziny wiedzy stosowanej. Jeśli zaś zmusi swój intelekt do szczerej odpowiedzi na szereg zapytań kwestjonarjusza, wytykającego mu bezlitośnie, ile niepotrzebnego marnotrawstwa mieści się w dalekiej od ideału organizacji prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa — dotychczasowy bierny widz poczynań w tej dziedzinie staje się natychmiast jej najwierniejszym zwolennikiem.

Aby pogłębić ideę naukowej organizacji w przemyśle chemicznym i dać możność szczegółowego omówienia rzeczonych zagadnień w gronie członków Związku Przemysłu Chemicznego — Zarząd Związku postanowił zwołać w końcu października r. b. specjalne zebranie, poświęcone sprawom powyższym

POLSKA PRODUKCJA KWASU AZOTOWEGO

Sprawa azotowa w Polsce nie jest jeszcze ostatecznie rozwiązana. Potwierdzają to cyfry bilansu handlowego, nietylko w zakresie przywozu saletry chilijskiej (w r. 1924 za 12,2 miljonów zł.; w r. 1925 — za 14,7 milj. zł.) i norweskiej (w r. 1925 za 662.000 zł.)—produktów niezbędnych dla rolnictwa, lecz również daty tyczące importu kwasu azotowego, którego w r. 1924 dowieziono z zagranicy 3.206 ton, wartości około miljona złotych.

Zwłaszcza ostatnia sprawa przedstawia specjalną doniosłość dla przemysłu chemicznego, konsumującego znaczne ilości kwasu azotowego w tych gałęziach produkcji, które opierają metody pracy na nitracji (sztuczny jedwab, materjały wybuchowe, półprodukty organiczne itd.). To też uruchomienie jeszcze pod koniec r. 1924 fabryki syntetycznego kwasu azotowego drogą utleniania amonjaku w Chorzowie witane było z żywem zadowoleniem, gdyż posunęło znacznie omawiane zagadnienie.

Granitowe wieże absorbcyjne do kw. azotowego w Chorzowie.

Wytwórczość kwasu azotowego w przeliczeniu na 100% wyniosła w r. 1924 — 122 tony, w r. 1925 — 4.662 tony.

Wprawdzie Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie produkuje tylko kwas słaby (do 40° Bé) i nie zamierza przystąpić do jego stężania, jednak liczba importu spadła w r. 1925 do 1.919 ton, wynosząc już połowę tej ilości, jaka była sprowadzona w poprzednim roku. W ostatnich miesiącach r. 1925 import dotyczył wyłącznie tylko kwasu stężonego, gdyż produkcja chorzowska pokrywała całkowicie zapotrzebowanie wewnętrzne w zakresie produktu niskoprocentowego.

Aczkolwiek więc sprawa zaopatrywania przemysłu polskiego w kwas azotowy wytwórczości krajowej nie została jeszcze całkowicie rozwiązana, to jednak uprościła się znakomicie, dzięki produkcji chorzowskiej w zakresie kwasu o niskiem stężeniu.

Z PRZEMYSŁU BARWNIKARSKIEGO

Dn. 1 lipca r. b. rozpoczęła działalność na terenie Wielkiej Brytanii specjalna spółka, założona przez niemiecki I. G. Przedsiębiorstwo, występujące pod firmą „I. G. Dyestuffs, Ltd", ma na celu rozpowszechnianie i sprzedaż w Anglji półproduktów i barwników, wytwarzanych przez I. G. Farbenindustrie A. G. Frankfurt a/Mein.

Barwnikarski przemysł angielski nie obawia się, mimo to, zalewu rynku produktami niemieckiemi, gdyż — jak wiadomo — do Anglji mogą być importowane tylko te barwniki, na które wydane jest specjalne zezwolenie przez „Komitet Licencyj".

Wśród polskich sfer przemysłowych krąży pogłoska, że I. G. zwraca też specjalną uwagę na rynek polski, pragnąc nim zawładnąć niepodzielnie. Krajowe fabryki barwników spółzawodniczą jednak z produktami niemieckiemi, aczkolwiek brak waloryzacji stawek celnych — zmniejszając do połowy ochronę celną w złocie — niesłychanie utrudnia walkę konkurencyjną z przemysłem niemieckim.

PRZEMYSŁOWCY ANGIELSCY W POLSCE

Celem zorjentowania się w stosunkach gospodarczo-przemyslowych kraju naszego, Związek Przemysłu Angielskiego (Federation of British Industry) delegował po Polski specjalnych przedstawicieli, w osobach dyrektora Związku, sir Guy Locock C. M. G. oraz członków Związku, Sir Normann Rewes i Sir John R. Hird. Delegacja odbyła szereg narad i konferencyj w gronie przemysłowców polskich, między innemi odwiedziła również w dn. 24 września r. b. Związek Przemysłu Chemicznego. Ang'elska wytwórczość chemiczna interesuje się szczególnie importem do Polski wytworów wielkiego przemysłu nieorganicznego; z pośród produktów organicznych — przemysłowców angielskich zajął temat możliwości przywozu do Polski leków i barwników syntetycznych, ew. półproduktów. Ponieważ konferencja miała charakter wyłącznie informacyjny, przeto konkretne postulaty, dotyczące stosunków handlowych polsko-angielskich w zakresie wymiany towarów chemicznych, nie zostały sformułowane. Delegaci angielscy oświadczyli jednak, że sprawy te interesują ich bardzo i po powrocie do kraju zajmą się bliższem zbadaniem możliwości angielskich w rzeczonej dziedzinie.

NA MARGINESIE.

„Sprzedaż esencji octowej w stanie nierozcieńczonym ułatwia niewłaściwe jej użycie, czego dowodzą liczne samobójstwa, dokonywane przy pomocy tej trucizny". Zdanie to nie jest bynajmniej wyjęte z broszury, reklamującej ocet spirytusowy — drogą zwalczania esencji przy pomocy argumentów o posmaku nieco humorystycznym. Jest ono głównem uzasadnieniem projektu Ministerstwa Skarbu w zakresie przepisów, dotyczących obrotu esencją octową, które znaleźć mają swój wyraz w znowelizowanej Ustawie o Monopolu Spirytusowym.

Ale cóż ma wspólnego spirytus z przemysłem suchej destylacji drzewa? Dlaczego przepisy ustawodawcze, normujące działalność i zakres kompetencji Monopolu Spirytusowego, ogarniają również zupełnie inne sprawy? Zagadnienie komplikuje się jeszcze bardziej, gdyż projekty nowelizacyjne wtłoczyć pragną w ramy Ustawy o Monopolu Spirytusowym również „przepisy, regulujące użycie spirytusu metylowego". Z wielkiem zainteresowaniem badaliśmy, czy ustawa monopolowa ma się zająć również węglem drzewnym, smołą, acetonem, formaliną... Byłoby to wszak prostą konsekwencją głębokiego zainteresowania, jakie zdradza Ministerstwo Skarbu do produktów destylacji buku czy brzozy.

Okazuje się jednak, że poprzestano na esencji octowej i alkoholu metylowym, zaś przyczyny włączenia do Ustawy o Monopolu Spirytusowym przepisów, regulujących spożycie tych artykułów, doszukiwać się trzeba w konkurencji, jaką sprawiać one mają octowi spirytusowemu i spirytusowi. Bowiem sprzedaż kwasu octowego w stanie rozcieńczonym „wpłynie ujemnie na zbyt octu ze spirytusu — produktu najbardziej odpowiedniego do celów spożywczych". Wprawdzie uzasadnienie, przytoczone tu in extenso, nie wyjaśnia bliżej, dlaczego ocet ze spirytusu—lub, gdyby rozumieć dosłownie tekst powyższego zdania, to nawet spirytus—ma być „najbardziej odpowiednim dla celów spożywczych produktem". Pozostanie to tajemnicą gabinetów przy ul. Rymarskiej, gdyż nie wydaje się prawdopodobnem, by miał odzyskać prawo obywatelstwa pogląd o większej, niż octu spirytusowego, szkodliwości esencji octowej dla organizmu ludzkiego. Wszak walka o kwas octowy rozegrała się zwycięsko dla niego już przed 30-tu laty w Niemczech, zaś z okazji debaty sejmowej nad Ustawą o Monopolu Spirytusowym — w lipcu r. 1924, w Polsce.

Niemniej jednak, zarówno nie nazbyt szczęśliwe uzasadnienie, jak — co gorsze — sam projekt istnieją, a nawet zostały przychylnie zaopinjowane przez Państwową Radę Spirytusową. Ostatni fakt jest zresztą najzupełniej zrozumiały: przecież instytucja ta nie ma w swem gronie przedstawicieli przemysłu chemicznego, którzyby mogli współdecydować w uchwałach Rady. Zaś wytwórcy spirytusu chętnie głosować będą za każdym wnioskiem, który zmniejszy zdolność konkurencyjną wytworów, mogących skutecznie zastępować ocet spirytusowy.

Cała rzecz nie byłaby może zbyt groźna dla przemysłu chemicznego, bowiem odpowiedzialne czynniki Ministerstwa Skarbu, rozumiejąc gospodarczą i państwową doniosłość suchej destylacji drzewa w Polsce, nie weszłyby na drogę unicestwiania tej gałęzi wytwórczości. Ale fiskalne organy wykonawcze, zwłaszcza na prowincji, komentują wydawane przez Skarb przepisy co do esencji octowej w taki sposób, że praktycznie uniemożliwiają zupełnie sprzedaż tego artykułu, narażając handlujących esencją na niezliczone szykany.

I dlatego przeciwstawiamy się nadal z całą stanowczością projektom ustawowego regulowania obrotu esencją octową i alkoholem metylowym — wyłącznie w płaszczyźnie ich rzekomo nader groźnej dla spirytusu konkurencji. Bo trudno przypuścić, aby względy natury trucicielsko-samobójczej miały być decydującym argumentem dla zainteresowania się Ministerstwa Skarbu tą sprawą!

KRONIKA

Dn. 15 września r. b. odbyło się pod przewodnictwem p. Ministra Przemysłu i Handlu zebranie, poświęcone rozważeniu projektu Ustawy Przemysłowej. W zebraniu wzięli udział przedstawiciele Związku Przemysłu Chemicznego, podkreślając — obok postulatów natury ogólnej — konieczność wprowadzenia poprawki, poddającej pod działanie Ustawy działalność fabryk chemiczno-farmaceutycznych.

Dn. 16 września r. b. odbyła się w Dep. Taryfowym Min. Kolei konferencja w sprawie zaprojektowanych przez Związek zmian w grupie chemicznej przewozowej taryfy kolejowej. Zmiany te znajdą swój wyraz w nowem wydaniu taryfy na dzień 1 stycznia 1927.

Dn. 17 września r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku, na którem — między innemi — przyjęto w poczet członków Związku z dn. 31 grudnia r. b. *Sp. Akc. „Chemiczna Fabryka Dr. Rattner"* (Warszawa, Em. Plater 10), wytwarzającą farby drukarskie i litograficzne. Zarząd postanowił również zwołać w końcu października lub początku listopada r. b. nadzwyczajne walne zebranie członków Związku, celem omówienia spraw, związanych z naukową organizacją w przemyśle chemicznym.

W posiedzeniach Państwowej Rady Spirytusowej, które miały miejsce w drugiej połowie września r. b. i były poświęcone rozważaniu nowelizacji Ustawy o Monopolu Spirytusowym — brał udział przedstawiciel naszego Związku, w charakterze rzeczoznawcy do spraw chemicznych. Ponieważ Państw. Rada Spirytusowa zajmuje się niejednokrotnie zagadnieniami, związanemi z przemysłem chemicznym (regulowanie spożycia esencji octowej, alkoholu metylowego i t. p.), przeto Związek poczynił kroki, aby jego delegat otrzymał stałe miejsce w Radzie. Starania te mają wszelkie widoki powodzenia.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 93 z dn. 14 września r. b., poz. 542 ukazało się Rozporządzenie Min. Pracy i Opieki Społecznej z dn. 5. VII. 1926 r., uzupełniające poprzednie rozporządzenie z dn. 31. XII. 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 23 — 1925) o obowiązku pracodawców zawiadamiania o każdem wolnem lub nowoobsadzonem miejscu.

Pierwsze rozporządzenie (z dn. 31. XII. 1924 r.) miało zastosowanie tylko do robotników, obecne rozporządzenie (z dn. 5. VII. 1926) nakłada obowiązek zawiadamiania również o miejscach wolnych lub nowoobsadzonych przez pracowników umysłowych.

Zgodnie z § 1 rozp. Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 31. XII. 1924 r. obydwa wymienione rozporządzenia obowiązują tylko zakłady pracy, podlegające ustawom o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia i tylko na terytorjum, wymienionem w zarządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 15. V. 1925 r. (Monitor Pol. Nr. 128 poz. 574), t. j. na terenie: m. st. Warszawy, m. Włocławka, m. Żyrardowa, m. Białegostoku, m. Lublina i pow. lubelskiego, m. Drohobycza, m. Borysławia i pow. drohobyckiego, m. Białej (Małopolska), pow. chrzanowskiego i oświęcimskiego, m. Łodzi, pow. łódzkiego, m. Zgierza, Pabjanic, Zduńskiej Woli, Tomaszowa Mazowieckiego, m. Kalisza i pow. kaliskiego, m .Piotrkowa, m. Nowo-Radomska, m. Sosnowca, Zawiercia, Dąbrowy Górniczej, Będzina i pow. będzińskiego, m. Częstochowy i pow. częstochowskiego, m. Radomia i pow. radomskiego, m. Kielc, m. Ostrowca i pow. iłżeckiego, m. Krakowa, m. Lwowa i m. Wilna.

W Dz. Ust. Nr. 96 z dn. 25 września r. b. poz. 559 ukazała się Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

ECHA

VI Kongres Chemji Przemysłowej odbywa się w Brukseli od dn. 26 września do 2 października r. b. W imieniu Związku Przemysłu Chemicznego udział w kongresie bierze p. inż. *Józef Kernbaum.*

Dn. 21 i 22 września r. b. odbyła się w Lucernie konferencja, mająca na celu zawiązanie europejskiego kartelu klejowego, do której akces zgłosiło piętnaście krajów. Polski przemysł klejowy reprezentowany był na konferencji przez p. *Dr. Józefa Landaua.*

Jak się dowiadujemy, Gazownia Warszawska przystąpiła do budowy nowych pieców gazowniczych, ulepszonych według pomysłów p. inż. *Czesława Kłobukowskiego.*

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	500—550 zł
Alkohol metylowy techn.	120 „
„ „ czysty 99%	250 „
Benzol handlowy 90%	98 „
„ czysty	120 „
Chlorek wapna bielący	40 „
Fenol	220 „
Formalina 30%	230 „
Gliceryna farmaceut.	530 „
„ techniczna	500 „
Karbid	58—62 „
Klej kostny	200 „
„ skórny	250 „
Kwas siarkowy 66° Bé	w złocie 6,89 „
Kwas solny bez arsenu	13 „
„ octowy techn. 30%	110 „
Naftalin surowy prasowany	23 „
„ czysty w łuskach	41 „
Oleina zwierzęca	315 „
Oleum 20%	w złocie 10,55 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	20 „
Smoła preparowana	23,50 „
Siarczan amonu	43 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	12 „
Stearyna	320 „
Superfosfat 16%	14,40—16,64 „
Taluol czysty	120 „

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg. loco fabryka bez opakowania.

Prenumerata kwartalna **zł. 3.50.** Cena zeszytu pojedynczego **zł. 0.60.**
Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Ceny ogłoszeń: Cała strona zł. 150. Pół strony zł. 80. Ćwierć strony zł. 45. Jedna ósma strony zł. 30. Wiersz jednoszpaltowy zł. 5. Ogłoszenia drobne „Produkty wytwórczości krajowej", tekst trzywierszowy kwartalnie zł. 30; wiersz dodatkowy zł. 5. Członkowie Związku otrzymują od cen powyższych rabat.

Wydawca: w imieniu Związku Zawodowego Wielkiego Przemysłu Chemicznego — Dyrektor Związku, inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: inż. TADEUSZ ZAMOYSKI. Drukarnia „Rola" J. Buriana, Mazowiecka 11